

Kvalitetsvurdering af Læsø Museum 2019

Indhold

Indhold	2
Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering	3
Kvalitetsvurdering 2012	3
Fakta om Læsø Museum	5
Kvalitetsvurderingens fokusområder	5
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse	5
Ressourcegrundlag	9
Forskning	12
Formidling	14
Samlingsvaretagelse	18
Museumslovens kapitel 8	21
Baggrund	22
1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Læsø Museum	22
2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger	23

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering

Denne kvalitetsvurderingsrapport følger op på Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurdering af Læsø Museum i 2012. Rapporten gør status for udviklingen og kvaliteten af Læsø Museums arbejde.

Det er Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Læsø Museums opgavevaretagelse er tilfredsstillende.

Denne vurdering skal ses i lyset af de forbedringer, der er sket siden sidste kvalitetsvurdering under hensyn til de særlige vilkår, der gør sig gældende for et lille ø-museum.

Museet har fulgt op på nogle af de forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen i 2012:

- Der er sket et kvalitativt løft af museets samlingsvaretagelse med etablering af nye magasinforhold.
- Der er foretaget samlingsgennemgang og 98 % af museets samling er registreret og indberettet til Museernes samlinger.
- Der er etableret nye forbedrede rammer for formidlingen i nyt museumshus i Byrum.

Museets økonomiske situation er imidlertid yderst alvorlig og der er et betydeligt behov for konsolidering af økonomien, herunder at sikre et tilstrækkeligt bæredygtigt økonomisk grundlag, der lever op til Museumslovens krav om min. 2 mio. kr. i ikke-statsligt tilskud. Og der mangler fortsat en forskningsproduktion inden for det kulturhistoriske ansvarsområde, som skal håndteres i den nærmeste fremtid, så museet lever op til museumslovens krav til de statsanerkendte museer.

Museets har formået at skaffe betydelig ekstern fondsstøtte til større projekter, der har været med til at forbedre rammerne for museets virksomhed mht. til bevaring og formidling. Det har været med til at opretholde museets samlede driftsgrundlag. Der er dog brug for at finde en bæredygtig model for den fortsatte drift og udvikling af museet. Allerede fra 2020 vil museet mangle 600.000 -700.000 kr. i ikke-statslig støtte for at leve op til lovens krav. Opgaven rummer grundlæggende beslutninger og fordrer væsentlige prioriteringer for museets fremtid.

Læsø Museum er en vigtig lokal kulturaktør med opbakning fra Læsø Kommune og fra lokalbefolkningen, som yder en væsentlig frivillig indsats i museets daglige virke. Det er afgørende for museets videre udvikling, at samarbejdet med kommunen og øvrige lokale aktører fastholdes, udbygges og udvikles.

Kvalitetsvurdering 2012

Læsø Museum blev kvalitetsvurderet i 2012. I rapporten konstaterede styrelsen bl.a. følgende:

Museet nyder stor lokal opbakning og må anses for en vigtig aktør i øens turisme. Det kommer bl.a. til udtryk i et pænt besøgstal og i ambitiøse planer om at samle flere af museets aktiviteter i et nyt museumskompleks i Byrum.

Det var også Kulturstyrelsens indtryk, at museet var udfordret på en række punkter:

Det gjaldt for det første museets faglige profil, der blev karakteriseret som utidssvarende. For det andet levede museets økonomi ikke op til kravene i forslaget til den nye museumslov, som forventedes vedtaget inden udgangen af 2012. Endelig var der dele af museets opgavevaretagelse, blandt andet vedrørende opbevaring af museumsgenstande, registrering og indberetning, som ikke helt levede op til forventet standard.

Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2012 kan læses her:

https://slks.dk/fileadmin/user_upload/Rapport_Laesoe_Museum_17_dec_Final.pdf

Der er siden denne kvalitetsvurdering sket en væsentlig udvikling i både de lovmæssige krav (ny museumslov fra 2012) og de kvalitative standarder for museernes virksomhed (bl.a. div. udredninger, strategier mv., der sætter mål for museernes faglige opgavevaretagelse, organisation og ledelse). Der er tale om krav og standarder om øget økonomisk og faglig bæredygtighed og professionalisering af den samlede museumsvirksomhed, som har ændret Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for vurdering af museernes virksomhed. Styrelsens dokument "Krav og anbefalinger til statsanerkendte museer" afspejler disse ændringer.

Denne opfølgning på kvalitetsvurderingen i 2012 skal ses på baggrund heraf.

Fakta om Læsø Museum

Læsø Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum med ansvar inden for nyere tids kulturhistorie i Læsø Kommune. Det arkæologiske ansvar for Læsø påhviler Vendsyssel Historiske Museum i Hjørring, og undervandsarkæologien varetages af Nordjyllands Kystmuseum.

Museet er en selvejende institution. Staten er museets hovedtilskudsyder.

Museet har en støtteforening med 634 medlemmer, der har til formål at understøtte museets arbejde.

I alt omfatter museet fem besøgssteder:

Museumsgården

Hedvigs Hus

Snurrevodskutter "FN 162 Ellen"

Hummerhytten ved Horneks Odde

Museumshuset

Museet driver desuden kommunens lokalhistoriske arkiv med tilhørende læsesal i Museumshuset. Arkivet er en integreret del af museet, og arkivalier er registreret i Regin ligesom museets øvrige dokumentation. I tilknytning til Museumshuset er der opført et nyt magasin, hvor den del af museets samling, der ikke er udstillet, bliver opbevaret.

Nøgletal for museet i 2017

- Museets samlede omsætning var på 3,6 mio. kr.
- Museet rådede over tre årsværk, heraf et videnskabeligt årsværk.
- Museet havde 17.589 optalte brugere på museets fem besøgssteder.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

I kvalitetsvurderingen i 2012 påpegede styrelsen bl.a., at der ikke var formuleret en samlet vision for museet. Den bærende synsvinkel var øens kulturhistorie i økologisk perspektiv, men den overordnede fortælling om samspillet mellem natur og samfund var kun delvist formidlet og ikke ført op til nutiden. Der blev også efterlyst et tættere samarbejde med øens anden turistattraktion, Læsø Salt A/S, der også formidler øens kulturhistorie.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museets vedtægter er fra 1. januar 2007 og dermed uændrede i forhold til kvalitetsvurderingen i 2012.
- Museets vedtægter er ikke ført ajour med den gældende museumslov og med lov om økonomiske og administrative forhold for modtagere af driftstilskud fra Kulturministeriet.
- Der er indgået aftale med Slots- og Kulturstyrelsen om, at Læsø Kommune varetager tilsynsforpligtigheden med museet.
- Museet arbejder aktuelt med forskellige scenarier, der skal sikre et fagligt og økonomisk bæredygtigt grundlag for museets fortsatte drift og udvikling. Museet har navnlig vanskeligt ved at leve op til kravet om ikke-statsligt tilskud på min. 2. mio. kr.
- Museet har i 2018 formuleret en forretningsplan og vision, der beskriver en overordnet strategi for museets samlede virksomhed. Strategien rummer mål for formidling, samarbejdsrelationer, forskning og forretningsudvikling. Indeholdt er en analyse af museets stærke og svage sider, men strategien angiver ikke, hvorledes museet vil forholde sig til de skitserede udfordringer.
- Strategien forholder sig ikke til ressourceforbrug og finansiering af de enkelte udviklingstiltag. Der er heller ikke angivet en tidsperiode for de angivne mål og strategier.
- Der er udarbejdet en generel bevarings-, indsamlings- og registreringspolitik.

b. Organisation

Kvalitetsvurderingen i 2012 forholdt sig ikke nærmere til museets organisering.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet og arkivet drives inden for den samme organisation.
- Museet er organiseret som en samlet enhed.
- Arkivet, Hedvigs hus og snurrevodskutteren Ellen drives i hovedsagen af et korps af frivillige fra Læsø Museumsforening. Foreningen er en selvstændig forening med egne vedtægter, hvis formål er at støtte museet.

c. Ledelse

Kvalitetsvurderingen i 2012 konstaterede, at ingen af bestyrelsesmedlemmerne var udpeget på baggrund af særlige kompetencer til at varetage museets udvikling. Det blev anbefalet, at bestyrelsen fulgte Kulturministeriets anbefaling om god ledelse, og løbende vurderede bestyrelsens kompetencer med henblik på bedst muligt at kunne udføre sine opgaver.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet ledes af en bestyrelse med syv medlemmer. To medlemmer udpeges af Læsø Kommunalbestyrelse blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Museumsforeningen for Læsø udpeger tre medlemmer. Læsø erhvervsforening udpeger et medlem og Læsø kulturbærende foreninger udpeger tilsammen et medlem. Kommunalbestyrelsens medlemmer udpeges for en 4-årig periode. De øvrige medlemmer udpeges for mindst to år.
 - Foreningsforankringen er meget stærkt repræsenteret i bestyrelsen i forhold til antallet af repræsentanter fra tilskudsydende kommune eller personer udvalgt på baggrund af særlig relevante kompetencer.
 - Bestyrelsen kan indkalde andre til behandling af særlige punkter i dagsordene i fornødent omfang. Dette synes dog ikke at være praktiseret i udstrakt grad.
 - Aktuelt er tre bestyrelsesmedlemmer kvinder, fire er mænd. Gennemsnitsalderen er 69 år.
 - Museet daglige leder er museumslederen.
 - Organisationen er forholdsvis lille, og det kan være vanskeligt for museet at løfte samtlige opgaver (ledelse, administration og museumsfaglige opgaver) på et niveau, der forventes af et statsanerkendt museum.
-

Det er tilfredsstillende:

- At museet har udarbejdet en forretningsplan og vision, der beskriver en overordnet strategi for museets samlede virksomhed.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- At museets vedtægter ikke er ført ajour med den gældende lovgivning på museumsområdet.
- At udpegningsgrundlaget for museets bestyrelse ikke sikrer professionelle kompetencer for museets drift og udvikling. Lederen kan navnlig have brug for sparring i sin bestyrelsen i forhold til den løbende drift og udvikling af museet.
- At museets forretningsplan og strategi ikke forholder sig til ressourcebehov og finansiering af de strategiske udviklingsmål.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- At museet sammen med Læsø Kommune drøfter museets fremtid med henblik på at sikre et fagligt og økonomisk bæredygtigt grundlag for museets fortsatte drift og udvikling. I den forbindelse bør museet afdække mulighederne for tættere samarbejde med øvrige lokale kulturaktører (fx Læsø Salt A/Si) samt nabomuseer.
- At museet reviderer sine vedtægter, så de afspejler gældende lovgivning.
- At museet, med afsæt i reviderede vedtægter, opdaterer sin strategi, målsætninger og delstrategier for de kommende år, så de omfatter museets samlede virksomhed og sættes i relation til museets organisatoriske og ressourcemæssige grundlag.

- At museet følger Kulturministeriets anbefalinger om god ledelse af selvejende kulturinstitutioner og til stadighed overvejer sammensætning og udpegningskriterier for bestyrelsen med henblik på at sikre relevante, professionelle kompetencer for museets drift og udvikling.
-

Ressourcegrundlag

Ved kvalitetsvurderingen i 2012 havde museet et underskud på driften i størrelsesordenen 287.000 kr. Tilskuddet fra kommunen var på 566.000 kr., og museet modtog tilskud fra staten på 1 mio. kr. Der var ikke-offentlige tilskud til museet på 2,4 mio. kr., og museets egen indtjening var på 530.000 kr. For at forbedre museets økonomiske situation blev der indført en spareplan, ligesom museet i 2015 fik et forhøjet statstilskud på i alt 1,7 mio. kr., mod at kommunen tilsvarende forhøjede sit tilskud til i alt 1,3 mio. kr.

a. Økonomi

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museets samlede omsætning i 2017 var på 3,6 mio. kr. Indtægterne fordelte sig således:
 - Driftstilskud fra staten: 1,7 mio. kr.
 - Driftstilskud fra kommunen 1,3 mio. kr.
 - Ikke-offentlige tilskud 0,2 mio. kr.
 - Egen indtjening 0,4 mio. kr.

Egenkapital 2017 14,8 mio. kr.

Resultat for 2017 1,7 mio. kr.

- Kravet i Museumsloven om et ikke-statsligt tilskud på min. 2 mio. kr. er ikke opfyldt, når 2017 betragtes isoleret set. Derfor har Slots- og Kulturstyrelsen anlagt en gennemsnitsbetragtning baseret på de tre seneste regnskabsår (2017, 2016 og 2015). I denne beregning indgår tilskud til museet fra Augustinus Fonden på i alt 13 mio. kr., der er kommet til udbetaling i hhv. 2015 (8 mio. kr.) og 2016 (5 mio. kr.). Udbetalingen i 2016 er foretaget til et ejendomsselskab (LA-EMUS), der er ejet af museet, men fungerer som selvstændig juridisk enhed og derfor ikke kan indgå i det samlede ikke-statslige tilskud til museet. På det grundlag lever museet op til lovens krav i 2019. Allerede fra 2020 vil museet imidlertid være udfordret på dette krav, hvis det ikke lykkes at skaffe større fondsdonationer eller øvrige ikke-statslige tilskud. Årligt mangler museet ca. 700.000 kr. i ikke-statsligt tilskud på trods af det forhøjede kommunale tilskud.
- De enkelte fondstilskud til museet fremgår ikke af museets årlige indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, men optræder som noter i det revisorpåtegnede årsregnskab under egenkapital. Det er således vanskeligt at identificere museets ikke-statslige tilskud, der er en forudsætning for, at museet lever op til museumslovens krav.

b. Personale

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet rådede i 2017 over tre fastansatte årsværk, heraf et videnskabeligt årsværk inden for museets fagområde. Dette må siges at være i underkanten i forhold til at varetage de faglige forpligtelser i henhold til Museumslovens krav.
- 0,5 årsværk udføres af frivillige.
- 0,5 årsværk udføres af medarbejdere i tidsbegrænset projektansættelse.
- Museet har en del tilknyttede frivillige, der driver bl.a. Hedvigs Hus, Snurrevodskutteren Ellen og lokalarkivet. Snurrevodskutteren har sin egen forening som alle, der sejler med Ellen, skal være medlem af. Museet har ikke en nedskrevet frivillighedspolitik.

c. Bygninger

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet råder over fem besøgssteder, hvoraf to har til huse i tidligere bondegårde fra begyndelsen af 1900-tallet.
- Museet ejer den samlede bygningsmasse.
- Bygningsvedligeholdelsestilstanden er forholdsvis god. Navnlig det nye Museumshus og magasin, der begge blev indviet i 2017.
- Museet har ikke en samlet, prioriteret vedligeholdelsesplan for sine bygninger. Bygningsmassen bliver dog løbende vedligeholdt med god hjælp fra de frivillige på museet.
- I 2017 udgjorde museets udgifter til bygninger og bygningsdrift 48 % af museets samlede udgifter. Dette er en meget høj andel i forhold til øvrige statsanerkendte museer. Museets arbejde med etablering af Museumshuset i Byrum samt løbende reovering af hhv. Museumsgården og Hedvigs Hus har været de største udgiftsposter.
- Museet indgår i samarbejde med private husejere om bevaring af øens tangtage, hvoraf museets ejer to. Der er oprettet en forening med dette formål, og museets leder spiller en aktiv rolle i arbejdet med at skaffe fondsmidler og formidle tangtagenes kulturhistorie.
- Der er sket en række ændringer af museets bygningsportefølje siden kvalitetsvurderingen i 2012. Museet har bl.a. afviklet Søfarts- og Fiskerimuseet i Vesterø samt administrationsbygningen i Østerby, hvor lokalarkivet holdt til. I stedet er der etableret et nyt Museumshus i Byrum indeholdende udstillingsfaciliteter, cafe, arkiv m. læsesal og administration, og der er bygget et nyt magasin i tilknytning hertil.

Det er meget tilfredsstillende:

- At der er et stort kommunalt engagement i museet, og at Læsø Kommune har fordoblet deres driftstilskud til museet til 1,3 mio. kr. siden kvalitetsvurderingen i 2012.
- At museet er i stand til at tiltrække betydelige fondsdonationer.
- At museet har mange frivillige, der understøtter museet.

Det er tilfredsstillende:

- At museet har afviklet utidssvarende bygninger i hhv. Vesterø og Østerby.
- At museet indgår i samarbejde med kommune og private grundejere om bevaring af øens tang og er med til at skaffe fondsfinansiering til denne væsentlige side af øens kulturarv.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museets økonomiske situation fortsat er usikker, og museet har vanskeligt ved at leve op til kravet i museumsloven om min. 2 mio. kr. i ikke-statsligt tilskud.
- At museet bruger næsten halvdelen af sin omsætning på bygningsdrift og vedligeholdelse.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- At museet sikrer et ikke-statsligt tilskudsgrundlag, der lever op til museumslovens aktuelle krav hertil.
 - At museet i sin årlige indberetning til Slots- og kulturstyrelsen opgiver alle ikke-statslige tilskud, også fondsdonationer.
 - At museet skaber grundlag for øget egen indtjening og ikke-offentlige tilskud.
 - At museet, på baggrund af en bygningsgennemgang, udarbejder en prioriteret vedligeholdelsesplan for museets samlede bygningsmasse. Herunder overvejer og prioriterer, hvorledes de forholdsvis store omkostninger til bygningsdrift og vedligehold kan balanceres bedre i forhold til museets samlede økonomi.
 - At museet fortsat styrker det frivillige engagement i museet og samarbejder med Læsøs forskellige kulturaktører og foreninger.
-

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

I kvalitetsvurderingen i 2012 blev det bl.a. påpeget, at museet ikke har en nedskrevet forskningsplan, der kan sikre, at alle aspekter af ansvarsområdet over en årrække bliver systematisk belyst. Museet har heller ingen formelle samarbejdsrelationer til universiteterne. Endelig har museet inden for en periode på 4 år kun publiceret en artikel, der af Kulturstyrelsens faglige råd for nyere tids kulturhistorie, blev vurderet som forskning efter det almene forskningsbegreb. Denne artikel var publiceret i museets egen årbog.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet har fortsat ikke en skriftlig forskningsstrategi og har siden sidste kvalitetsvurdering i 2012 ikke produceret egen forskning, der kan indgå i denne kvalitetsvurdering.
- I forretningsplanen for Læsø Museum angiver museet, at de på grund af museets størrelse primært vil opfylde deres forskningsforpligtelse ved ydelser fra eksterne samarbejdspartnere, eksempelvis andre museer, universiteter m.fl. Aktuelt er denne intention ikke blevet omsat i konkrete forskningsprojekter siden sidste kvalitetsvurdering eller i handleplaner, der forholder sig til den nødvendige ressourceallokering, arbejdets tilrettelæggelse, publicering, kvalitetssikring osv.
- Museet har i maj 2018 været vært ved et forskningsseminar, hvor syv forskere gav deres bud på, hvilke områder af Læsøs historie der fortjener at blive undersøgt nærmere. Der arbejdes på at få udgivet en artikelsamling med emnerne fra seminarieret.
- Museet er bevidst om, at Læsø er en klassisk etnologisk studielokalitet.
- Museet overvejer, hvorledes det igangværende projekt med bevaring af tangtage på Læsø evt. kan suppleres med en forskningsdimension i regi af museet.

Det er tilfredsstillende:

- At museet har været vært ved et forskningsseminar og arbejder på at udgive en artikelsamling med emner fra seminarieret.
- At museet er opmærksomme på Læsøs betydning som klassisk etnologisk studieobjekt.
- At museet har aktuelle planer om at tilknytte en forskningsdimension til det igangværende projekt omkring bevaring af øens tangtage.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museet ikke har publiceret fagfællebedømt forskning inden for ansvarsområdet nyere tids kulturhistorie de sidste fire år.
- At museet ikke har en forskningsstrategi.
- At museet ikke har indgået formelle samarbejdsrelationer med universiteter og øvrige forskningsinstitutioner og museer, der ville kunne styrke museets forskning.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- At museet udarbejder en forskningsstrategi, der sikrer, at der bliver publiceret forskning inden for museets ansvarsområde.
 - At museet afdækker muligheder for samarbejde med universiteter og øvrige forskningsinstitutioner med henblik på at styrke museets forskning.
 - At museet har fokus på, og prioriterer at afsætte de nødvendige ressourcer med henblik på forskningsproduktion og publicering inden for ansvarsområdet.
-

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

I kvalitetsvurderingen i 2012 skrev styrelsen, at museet ikke havde en nedskrevet formidlingsplan. Der var dog en relativt omfattende formidlingsvirksomhed i forhold til museets personale: Ud over udstillinger på Søfartsmuseet i Vesterø og på Museumsgården i Byrum, havde museet ansvaret for formidlingen i Hedvigs Hus, på Snurrevodskutteren Ellen og i Hummerhytten ved Horneks. Hertil kom foredrag og omvisninger, publikationer, museets årsskrift og hjemmeside. Af mangel på et passende udstillingslokale arrangerede museet ikke særudstillinger.

Kvalitetsvurderingen 2019:

a. Formidling

- Museet har forsat ikke en nedskrevet formidlingsplan, men har beskrevet en række overordnede mål og strategier for formidlingen i en Forretningsplan for Læsø Museum fra 2018. Herunder et ønske om i højere grad at inddrage Museumsgården og Hedvigs Hus i formidlingen, gøre museet mere interaktivt, styrke skolesamarbejdet samt indgå i relevante billetsamarbejder med bl.a. Læsø Salt A/S.
- Museet formidler sit ansvarsområde med udgangspunkt i museets fem besøgssteder:
 - Museumsgården på Lynget er en traditionel firlænget gård med tangtag og egen stubmølle. Gården formidler et læsehjem i begyndelsen af 1900-tallet, hvor det er kvinderne, der passer gården og tager sig af landbruget, mens mændene er på havet. Gården er en interiørudstilling suppleret med yderligere genstande uden relation til gården. Derudover findes et par mindre særudstillinger om tangtængning, tanghuse, Læsødragter og dragtsølv. Udstillingerne er traditionelt formidlet med plancher suppleret med videoer udvalgte steder. Der laves omvisninger for grupper og skoleklasser, og de besøgende har mulighed for at prøve udklædningsdragter. Fortællingerne er bygget op omkring Sine, der er en af gårdens tidligere beboere. De nyeste udstillinger er fra 2015.
 - Hedvigs hus er et bindingsværkhus med tangtag og fremstår efter omfattende restaurering som et husmandssted i midten af 1800-tallet. Det er primært frivillige, der har varetaget restaureringen, og det er også frivillige, der driver stedet. Der er en mindre plancheudstilling i en af længerne, som fortæller husets historie. De øvrige lokaler er indrettet til almindeligt brug og anvendes af de frivillige til løbende aktiviteter samt afholdelse af forskellige arrangementer, bl.a. fortælleaftner og foredrag.
 - Hummerhytten i Horneks er ubemandet. Den er et eksempel på de hytter, fiskerne benyttede i første halvdel af 1900-tallet især i forbindelse med fiskeriet efter sort-hummer med tejner.

- Snurrevodkutteren FN 162 Ellen ligger i Vesterø Havn eller Østerby Havn og drives af et frivilligt både-laug. Kutteren er forsynet med et skilt på dækket, der redegør for skibets historie. Herudover er der ikke yderligere formidling om skibet. I 2002 blev skibet erklæret for bevaringsværdigt af Skibsbevaringsfonden. Sejladsen bliver annonceret på bådelaugets facebookside.
- Museumshuset i Byrum samler flere af museets aktiviteter og danner ramme om museets skiftende særudstillinger. Huset åbnede i 2017 med en søfarts- og fiskeriudstilling "Læsømanden og havet". Øvrige særudstillinger tæller bl.a. "Sølvskatten fra Bogøgård", en af Danmarks største møntskatte, fundet på Læsø i 1982 samt en udstilling om læsomaleren Marinus Nielsen og senest "Havets Hemmeligheder – havfund i Kattegat". Museet har planer om at etablere yderligere særudstillingsfaciliteter (en ekstra fløj) i tilknytning til Museumshuset til at give plads til den maritime del af Læsø's historie. Dette forudsætter dog betydelige eksterne fondsmidler. Museumshuset rummer også cafe, arkiv og administration.
- Museets forskellige afdelinger henviser ikke til hinanden og fremstår som selvstændige museer uden fælles identitet.
- Museumsforeningen og Læsø Museum udgiver årligt en årbog med forskellige lokalhistoriske bidrag. Der er primært tale om formidlingsartikler. Museets årbog kan ses og downloades fra museets hjemmeside.
- Lokalarhivet, der er en integreret del af museet, står også bag en række publikationer om livet på Læsø gennem tiderne. Ingen af forfatterne er dog tilknyttet museet som ansat personale.
- Museets leder og museumsassistenten holder en række foredrag og øvrige arrangementer i løbet af året. Disse bliver annonceret på museets hjemmeside og facebookside. I 2017 blev der gennemført 53 arrangementer. Heraf tre uden for museet.
- Museets hjemmeside er ikke fuldt opdateret med aktuelle særudstillinger, ligesom formidlingen om de enkelte besøgssteder er meget uensartet. Hjemmesiden havde 15.828 unikke besøgende i 2017.
- Museet har en facebookside, der primært benyttes til at annoncere museets forskellige arrangementer. Siden har 872 følgere.
- Etableringen af Museumshuset med nye særudstillinger har været en stor forbedring af museets formidling siden kvalitetsvurderingen i 2012. De nye særudstillingslokaler har givet mulighed for at fortælle nye og væsentlige sider af Læsøs kulturhistorie.
- Udstillingerne er forholdsvis traditionelle i deres udtryk. Den nye søfarts- og fiskeriudstilling samt møntskatudstillingen inddrager dog nyere audiovisuelle virkemidler og interaktive greb som f.eks. spil.

b. Undervisning

- Museet tilbyder rundvisninger og formidling for skoleklasser i Museumsgården og Museums- huset i Byrum. Der er udviklet et undervisningsoplæg for 3.-6. klasse, som lærere kan benytte ved et besøg på øen. Der er ikke indgået skriftlige aftaler med skolesektoren og undervisnin- gen er ikke koordineret i forhold til trinmål og lærerplaner. I 2017 deltog 17 grundskoleklasser i museets undervisning. Der var ingen daginstitutioner eller ungdomsuddannelser, der be- nyttede sig af museets formidlingsaktiviteter og undervisningstilbud.

c. Museets brugere

- Museet havde i 2017 17.589 besøgende. I museets årsberetning for 2018 opgiver museet et samlet besøgstal for 2018 på 13.614, hvilket er en betydelig reduktion på trods af nye særud- stillinger i Museumshuset i Byrum. Museet tilskriver faldet et generelt fald i antallet af turister til øen.
- Museet har deltaget i den nationale brugerundersøgelse, og der foreligger rapporter for de sidste tre år. Antallet af besvarelser er dog faldet markant fra 325 i 2017 til 97 i 2018. Museets profil i 2018 ligger en lille smule under landsgennemsnittet med en samlet vurdering på 7,9. Navnlig medarbejdernes venlighed og imødekommenhed vurderes højt (9,4). Hovedparten af museets gæster har bopæl uden for Læsø. Over halvdelen kommer fra region Midtjylland (34%) og Region Nordjylland (23%). 53% af museets besøgende er mænd, hvilket er markant højere end landsgennemsnittet på 39%.
- Der er et potentiale for flere besøgende på museets afdelinger. Navnlig i Museumshuset.

Det er meget tilfredsstillende:

- At museet er lykket med at realisere planerne om et nyt museumshus med nye udstillinger, magasin, arkiv, cafe og administration i Byrum, herunder at Søfartsudstillingen og bygningen i Vesterø er blevet afviklet og aktiviteterne er samlet i det nye museumshus.

Det er tilfredsstillende:

- At museet arbejder med nye særudstillinger, der afspejler forskellige sider af museets an- svarsområde.
- At museet udgiver en årbog, der reflekterer museets ansvarsområde.
- At museets skoletjeneste har et relevant undervisningsforløb til grundskolerne (3.-6. klasse).

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- At museet fortsat ikke har en nedskrevet formidlingsplan for virksomhedens udadvendte ak- tiviteter.
- At der ikke henvises mellem museets forskellige afdelinger, så museet fremstår som et samlet museum.

- At museet ikke har et mere formaliseret samarbejde med uddannelsesinstitutioner og ikke har undervisnings-/formidlingstilbud tilbud til ungdomsuddannelser og daginstitutioner.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- At museet udarbejder en formidlingsstrategi for museets samlede udadvendte aktiviteter, der skærper museets profil og signalerer et samlet museum.
 - At museet foretager nødvendig prioritering og målretter ressourcer til udvikling af de besøgssteder og emneområder, der har størst potentiale og er mest relevante for formidlingen af museets ansvarsområde.
 - At museet forsat prioriterer at deltage i Den Nationale Brugerundersøgelse i 2019 og sikrer et tilstrækkeligt antal besvarelser.
 - At museets formidlingsstrategi integreres i en samlet strategi for hele museets udvikling, der reflekterer museets prioritering af ressourcerne og inddrager resultaterne af Den Nationale Brugerundersøgelse.
 - At museet arbejder for en aktiv, differentieret formidling af ansvarsområdet ved brug af formidlingsformater, der er aktuelle og relevante for forskellige brugergrupper.
 - At museet styrker samarbejdet med øens skole og øvrige uddannelsesinstitutioner og indgår formelle samarbejdsaftaler.
-

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

I kvalitetsvurderingen i 2012 blev det påpeget, at museet ikke havde skriftlige retningslinjer for modtagelse af genstande, og at museet gennem de seneste år havde indsamlet kunst, primært naturalistiske malerier med relation til Læsø. Hensigten var at benytte værkerne til at understøtte den kulturhistoriske formidling.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet har udarbejdet en overordnet indsamlingspolitik og strategi, som en del af Forretningsplan for Læsø Museum i 2018.
- Museets har både aktiv og passiv indsamling, begge dele er dog restriktiv.
- Museets samling omfatter ca. 4.347 inventarnumre, heraf er tre indsamlet i 2017. Ingen af de tre genstande havde en relation til museets forskning.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til det centrale kulturarvsregister. Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

Ved kvalitetsvurderingen i 2012 omfattede samlingen ca. 4.400 genstande. 96 % af samlingen var registreret digitalt i det fællesmuseale system Regin. Kun 162 genstande var indberettet til det centrale kulturarvsregister, Museernes Samlinger, hvilket museet begrundede med ønsket om at læse korrektur før indberetning.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet er i hovedsagen ajour med registrering og indberetning (98 %) af sin samling.
- Den seneste samlingsgennemgang blev foretaget i 2015 og medførte udskillelse af en række genstande fra museets samling. Der er planer om at gennemføre endnu en samlingsgennemgang de kommende år.
- Museet har valgt, at arkivalierne fra det lokalhistoriske arkiv skal indgå i museets samling på linje med museets øvrige dokumentation. Her mangler en væsentlig del af arkivalierne fortsat at blive registreret og indberettet. Registreringen foretages i Regin og fra 2019 i SARA.

- Der er ingen skriftlige retningslinjer for registreringen, men alle tre medarbejdere har kompetence til at registrere og har været på kursus i SARA. På lokalarkivet er det personalet, der står for registreringen.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

I kvalitetsvurderingen i 2012 blev det bl.a. påpeget, at genstandene i udstillinger og magasiner er i relativ god bevaringstilstand, men at ca. 5 % er umiddelbart behandlingskrævende. Magasinet i Østerby beskrives som overfyldt.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Læsø Museum udstiller dele af samlingen på fem udstillingssteder og opbevarer resten af samlingen på magasinet i Byrum. Om vinteren opbevares genstande i museumsgården i et klimastyret magasin på gården.
- Læsø Museum er tilknyttet Bevaringscenter Nord og modtager konserveringsfaglig bistand herfra i form af opsyn med samlingerne, rådgivning og konservering.
- Bevaringsforholdene i udstillinger og magasiner er beskrevet i en rapport fra Bevaringscenter Nord fra marts 2019. Bevaringsforholdene karakteriseres generelt som gode, og museet er i en meget positiv udvikling, hvor bevaringsforholdene for genstandene er blevet mærkbart forbedret. Utidssvarende magasiner er nedlagt, og der er bygget et helt nyt magasin i Byrum. Bevaringscenter Nord hjælper museet med rengøring og nedpakning af genstande i forbindelse med indflytningen på det nye magasin. Det nye magasin er ikke klimastyret, men bevaringsforholdene beskrives som gode. Museumsgårdens ydre rammer er også blevet sikret yderligere, idet dele af tangtaget er blevet nylagt.
- Museet har ingen beredskabsplan.
- Museet har ingen nedskreven plan for sit bevaringsarbejde og mangler desuden en prioriteret værdiredningsplan for de enkelte udstillingssteder og magasinet. Museet har oplyst, at de i de kommende år ønsker at anvende deres konserveringskvote hos bevaringscenteret til udarbejdelse af henholdsvis en bevarings- og en beredskabsplan.
- Museet har i 2017 indberettet, at 90 % af samlingen er i formidlingsegnede stand, mens 5% er i stabiliseret stand og 5 % i behandlingskrævende tilstand. Ingen genstande vurderes at være i svært skadet tilstand.

Det er meget tilfredsstillende:

- At museet har forbedret bevaringsforholdene markant siden kvalitetsvurderingen i 2012.
- At museet stort set er ajour med registrering og indberetning af sin samling.

Det er tilfredsstillende:

- At museet har en restriktiv indsamlingspolitik.
- At museet har tilfredsstillende bevaringsforhold i udstillingerne (Museumshuset).
- At museet indhenter bevaringsfaglig bistand og rådgivning i forbindelse med bevaringsarbejdet.
- At museet har gennemført en samlingsgennemgang og påtænker endnu en samlingsgennemgang med henblik på at optimere og kvalitetssikre sin samling.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- At museet ikke har en bevaringsplan og en beredskabsplan.
- At museets indsamling ikke indgår som en koordineret del af en formidlings- og forskningsstrategi for museet.
- At der ikke er nedskrevne retningslinjer for registreringen og kun få personer har kompetencer til at registrere.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- At museet fortsætter den positive udvikling i bevaringsarbejdet med løbende opsyn og forbedringer af bevaringsforholdene for museets samling i både udstillinger og magasin.
 - At museet udarbejder en bevarings- og beredskabsplan.
 - At museet udarbejder retningslinjer for registrering og indberetning og sikre opkvalificering (SARA kursus) af personale til at varetage denne opgave i samarbejde med de frivillige.
 - At museet udarbejder en strategi for indsamlingen, der understøtter museets formidling og forskning som en del af en samlet plan for museets udvikling.
-

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

I kvalitetsvurderingen 2012 konstaterede styrelsen bl.a., at museet havde været inddraget i kommunens arbejde med kommuneplanen, men kommunikationen omkring byggesager var fraværende.

Kvalitetsvurderingen 2019:

- Museet har ansvar for kap.8 arbejdet inden for nyere tids kulturhistorie i Læsø Kommune. Museet oplyser, at de har et godt samarbejde med kommunen og bliver involveret i den løbende byggesagsbehandling. Dette har dog ikke givet anledning til udarbejdelse af konkrete høringssvar omkring kulturmiljø og særlige kulturhistoriske bygningsværdier.
- Museet har ingen skriftlige retningslinjer for administrationen af de lovbundne planopgaver inden for nyere tids kulturhistorie.

Det er tilfredsstillende:

- At museet har et godt samarbejde med kommunen og bidrager til den kommunale fysiske planlægning gennem løbende dialog med kommunen.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- At museet ikke indgår i den løbende kommunikation i forbindelse med byggesager og indgiver høringssvar.
- At museet ikke har skriftlige retningslinjer for administrationen af de lovbundne planopgaver inden for nyere tids kulturhistorie, der kan sikre ensartet sagsbehandling og betjening af kommunen.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- At museet udvikler sin rolle som aktør i den kommunale planlægning.
 - At museet udarbejder retningslinjer for administrationen af planopgaver inden for nyere tids kulturhistorie.
-

Baggrund

1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Læsø Museum

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted d.24. april 2019

Tilstede var:

Fra museet:

Museumsleder Simon Kyhn-Madsen

Museumsassistent Niels Erik Nielsen

Museumsassistent Lili Jepsen

Bestyrelsesformand Jess Jessen Klixbüll

Bestyrelsesmedlem Birgit Stoklund

Næstformand Erik Møller Sørensen

Bestyrelsesmedlem Jette Munk

Fra Læsø Kommune:

Kommunaldirektør Peter Pietras

Kulturkonsulent Leif Ladefoged

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

Enhedschef Ole Winther

Specialkonsulent Rune Lundberg

I forbindelse med besøget blev museets udstillinger, magasin, administrationslokaler mv. besigtiget.

2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Slots- og Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste tolv år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

- Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)
- Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)
- Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)
- Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)
- Den nationale brugerundersøgelse (Kulturstyrelsen, 2009-2014)
- God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)
- Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)
- Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)
- Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside: www.slks.dk på stien museer/museumsvirksomhed/kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurderingen indeholder Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskuds-ydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltager.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. Slots- og Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.